

Některé právní aspekty činnosti PhDr. Aleny Uváčkové

Část první

Smutně proslulá psycholožka PhDr. Alena Uváčková se v opatrovnických soudních řízeních prezentuje několika způsoby. Nejprve se budeme zabývat právními aspekty a řešením situace, kdy tato psycholožka v rámci své živnosti vyhotovuje nepravdivé zprávy (kvaziodborná vyjádření) o psychologickém vyšetření a stavu dětí, které jsou pak předkládány jako listinné důkazy soudům a orgánům sociálně-právní ochrany dětí a nezřídka tyto zprávy byly či jsou dokonce brány vážně.

Úvodem je třeba připomenout, že od novely občanského soudního řádu účinné od 1.9.2011 „odborná vyjádření“ může soudu podávat jen „orgán veřejné moci“ (§127 odst.1 o.s.ř.). Znalecký posudek si může zadat a soudu jako důkaz předložit každý účastník soudního řízení; jde pak o důkaz znaleckým posudkem, který má naprosto stejnou důkazní hodnotu, jako znalecký posudek vyžádaný soudem (§127a o.s.ř.), i když se to některým soudcům nelíbí a nehodí.

Lékařská zpráva „obsahuje zprávu lékaře (o zjištěném zdravotním stavu pacienta), resp. zachycuje nález, který lékař ohledně zdravotního stavu pacienta při vyšetření učinil,“¹

Podání nepravdivého, nebo hrubě zkresleného či neúplného znaleckého posudku v soudním řízení je trestným činem (§346 trestního zákoníku). Obdobně vystavení nepravdivé nebo hrubě zkreslené lékařské zprávy, posudku nebo nálezu lékařem nebo způsobitou zdravotnickou osobou a užití takové zprávy v soudním řízení je trestným činem (§ 350 odst. 2 trestního zákoníku).

Proto znalecké posudky a lékařské zprávy, nálezy a posudky požívají v soudním řízení jisté důvěryhodnosti (samozřejmě není-li prokázán opak)

PhDr. Alena Uváčková není znalcem, není orgánem veřejné moci a není ani způsobitou zdravotnickou osobou, není ani klinickým psychologem ve smyslu zdravotnického zařízení. Proto nemůže vydávat žádné znalecké posudky, žádná odborná vyjádření a ani žádné (zdravotnické) zprávy, nálezy a posudky pro soudní či správní řízení.

Jí vyhotovované listiny označované jako „zprávy“ či „odborná vyjádření“ o psychologickém vyšetření a stavu dětí jsou především označeny v podstatě klamavě, neboť mohou být a často jsou omylem považovány za odborná vyjádření ve smyslu § 127 odst.1 os.ř. nebo za (zdravotnické) zprávy, nálezy a posudky ve smyslu § 346 trestního zákoníku.

Listiny vystavované PhDr. Alenou Uváčkovou v rámci její živnosti ani nemohou (nesmějí) obsahovat psychologickou diagnostiku (byť tak označuje dokonce své pracoviště), ale jen popis její činnosti, kterou smí být jen a pouze „Činnost zaměřená na překonání psychologických problémů jedince a rozvoj jeho osobnosti. Pomoc dětem a mládeži s poruchami chování, zdravotně postiženým, při volbě povolání, dále pak poradenství manželské,

¹ rozsudek Městského soudu v Praze č.j. 9 Ca 86/2006-27, potvrzený rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 3. 2008, č.j. 6 Ans 6/2007-50

*sportovní a jiné. Využívání relaxační techniky při pedagogicko-psychologickém poradenství, jako doplňkové služby, nikoliv však s terapeutickým cílem či efektem."*²

Vzhledem k uvedenému lze konstatovat, že veškeré listiny vystavované PhDr. Alenou Uváčikovou a užívané v soudním či správním řízení (zejména v opatrovnických věcech) mají důkazní charakter pouze tzv. soukromé listiny, což má rozhodující význam pro procesní omezenost jejich použití v soudním řízení jako důkazu. Procesní použití a význam takové listiny jako důkazu jsou totiž velmi závislé na aktivitě druhého účastníka řízení, než toho, kdo takovou listinu soudu předložil.

Již dávno bylo řečeno, že "důkazní břemeno ohledně pravosti a **správnosti (soukromých listin) má vždy ten, kdo je k důkazu předkládá**, neboť již samo popření jejich správnosti odpůrcem činí jejich obsah pochybným".³ V komentáři k občanskému soudnímu řádu se uvádí, že u veřejné listiny "nestačí pouhé popírání její správnosti účastníkem, aby ji tím zbavil její důkazní síly. Účastník musí tvrdit skutečnosti a nabídnout důkazy o tom, že je veřejná listina nepravdivá... Naproti tomu **u soukromé listiny již pouhé popření jejího obsahu odpůrcem toho, kdo se takové listiny dovolává, činí její obsah pochybný**. Proto má v takovém případě ten, kdo se soukromé listiny dovolává, nakonec důkazní břemeno o její pravdivosti i správnosti"⁴. Podle učebnice prof. A. Winterové a kol. z roku 1999 "**u soukromé listiny lze zpochybnit** jak její pravost, tak i **její obsah (pravdivost), pouhou námitkou**; pak bude třeba listinu posoudit v rámci volného hodnocení důkazů, přičemž důkazní břemeno stran pravosti i pravdivosti obsahu je na tom, kdo se listiny dovolává".⁵ Rovněž v novější komentářové literatuře je zastáván názor, že oproti listině veřejné, kde důkazní břemeno leží na tom, kdo popírá její správnost, **u soukromé listiny stačí „formální“ popření její správnosti druhým účastníkem, aby nastoupila důkazní povinnost a důkazní břemeno toho účastníka, který tvrdil skutečnosti, jež měly být prokázány soukromou listinou**.⁶

Uvedené názory došly ohlasu i v judikatuře. Již v rozsudku ze dne 17. dubna 1996, sp. zn. 3 Cdon 1031/96, uveřejněném v časopise Soudní judikatura pod SJ 22/1997, dovolací soud zaujal názor, že **v případě, kdy účastník popře pravost, resp. správnost soukromé listiny, pak platí, že účastníka, který tuto listinu předložil k důkazu, stihá důkazní povinnost a břemeno důkazní**; tento účastník tedy nese procesně nepříznivé následky toho, že se v řízení nepodaří prokázat pravost či správnost soukromé listiny. Nejvyšší soud České republiky pak v rozsudku sp.zn. 33 Cdo 472/2007, ze dne 30. 4. 2009 judikoval: **„Oproti listině veřejné, kde důkazní břemeno leží na tom, kdo popírá její správnost, u soukromé listiny stačí „formální“ popření její správnosti druhým účastníkem řízení, aby nastoupila důkazní povinnost a důkazní břemeno toho účastníka, který tvrdil skutečnosti, jež měly být prokázány soukromou listinou.“**

² příloha č. 2 k nařízení vlády č. 278/2008 Sb.

³ Steiner, V.: Občanské právo procesní v teorii a praxi. Orbis Praha 1975, s. 242

⁴ Rubeš, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. Orbis Praha 1970, díl I., s. 501

⁵ Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní. Linde Praha 1999, s. 236

⁶ Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., a kol., Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, str. 618.).

Toto stanovisko právní vědy i judikatury k důkazu soukromou listinou je jistě pochopitelné. Porovnáme-li totiž důkaz svědeckou výpovědí a důkaz soukromou listinou z hlediska popírání jejich pravdivosti účastníkem řízení, vidíme evidentní rozdíl. Svědek vypovídá pod sankcí trestní odpovědnosti za křivou výpověď (a to i do budoucnosti, do uplynutí promlčecí doby), zatímco nepravdivost soukromé listiny předložené jako důkaz žádné sankční důsledky pro autora listiny a ani pro osobu, která takovou listinu v řízení předložila, vlastně nemá.

Proto, z důkazní hodnoty veřejné listiny podle § 134 o.s.ř., per argumentum a contrario, bylo dovozeno, že když důkaz nepravdivosti veřejné listiny tíží účastníka, který její pravdivost popírá, u soukromé listiny tomu musí být naopak. Musí stačit pouhé zpochybnění jejího obsahu druhým účastníkem a je tedy na účastníkovi, který se jejího obsahu dovolává, aby prokázal její správnost a pravdivost. Jinak by jiná (vyšší) důkazní hodnota veřejné listiny oproti soukromé listině neměla smysl. Popření pravdivosti soukromé listiny s uvedenými účinky se ovšem nevztahuje na případy, kdy pravdivost takové soukromé listiny (např. kvitance) by popírá sám její autor či účastník.⁷

Protože i v opatrovnických soudních řízeních (tzv. nesporných řízeních) se uplatní ustanovení § 101 odst. 1 o.s.ř., podle kterého účastníci jsou povinni tvrdit a prokazovat rozhodující skutečnosti⁸, uvedený rozdíl v důkazní hodnotě veřejných a soukromých listin a uvedený účinek popření pravdivosti soukromých listin se uplatní i v opatrovnických řízeních.

Pregnantně důkazní charakter soukromé listiny nyní vyjadřuje ustanovení § 513 nového občanského zákoníku (účinného od 1. 1. 2014), že „*Je na každém, kdo se dovolává soukromé listiny, aby dokázal její pravost a správnost.*“ (s výjimkou obchodních věcí).

V případě nepravdivých zpráv a vyjádřeních vyhotovených PhDr. Alenou Uváčikovou o „psychologickém vyšetření“ dětí (jejichž nepravdivost, či hrubá zkreslenost patří prakticky k notorietám), pokud jsou předloženy jako listinný důkaz soudu v opatrovnickém či jiném řízení, je nutno písemně soudu popřít správnost takové zprávy jako soukromé listiny. V řízení pak nelze z takové listiny vycházet. Ten z účastníků, kdo zprávu PhDr. Aleny Uváčikové v řízení předložil, musí jinými důkazy prokázat správnost (tj. pravdivost, úplnost a nezkreslenost) tvrzení v takové zprávě uvedených. A to je podle dosavadních zkušeností prakticky nemožné.

Jsou-li v takové zprávě či vyjádření vyhotoveném PhDr. Alenou Uváčikovou uvedena tvrzení, která jsou urážlivá pro některého z rodičů (vesměs jsou v takových zprávách uváděny urážky na adresu otce dítěte) jde o **přestupek podle § 49 odst. 1 písm. a) zákona č.200/1990 Sb. o přestupcích**, ve znění pozdějších předpisů. Ke spáchání tohoto přestupku postačuje ve smyslu § 4 téhož zákona zavinění ve formě nedbalosti; jinými slovy, přestupku formou hanlivého výroku se dopouští ten, kdo si může být vědom, že jeho výrok v dané situaci, v daném kontextu, může být hanlivý. Již prvorepublikový Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 22. 4. 1938, Boh. A 13216/38 (6102/35), uvedl: „Za hrubou urážku na cti se pokládá každý projev, který již podle všeobecných společenských a mravních názorů lze kvalifikovat jako útok porušující čest napadené osoby.“ V tomto kontextu lze hodnotit i chování psycholožky, která musí být srozuměna s tím, že hanlivé výroky směřující na osobu

⁷ Srov např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.10.2000 sp. zn. 22Cdo 2670/98

⁸ Svoboda, K.: Dokazování, ASPI Wolters Kluwer 2009, s. 95

otce dítěte a na jeho rodinné poměry porušují jeho čest. Je přitom třeba posuzovat nejen jednotlivé nevhodné použité výrazy, ale celkový dojem, smysl seřazení výroků na jedné straně nezávadných a na straně druhé nevhodných, když v celku texty působí urážlivě.⁹

Řízení o tomto přestupku se zahajuje na **návrh**, který je nutno podat **do tří měsíců ode dne**, kdy urážkou dotčený dostane nebo ve spisu zjistí **zprávu obsahující hanlivá a urážlivá tvrzení**. V takovém řízení pak má navrhovatel postavení účastníka řízení se všemi právy z toho vyplývajících. Jde o nejdostupnější a relativně rychlý způsob zajištění postihu za nepravdivá a urážlivá tvrzení, navíc jde o postup, kterým disponuje sama urážkami dotčená osoba.

Návrh na zahájení řízení o projednání přestupku se podává u obecního (městského) úřadu, v jehož územním obvodu byl přestupek spáchán. U přestupku spáchaného obsahem listiny (zprávy) je místně příslušný jak obecní úřad (úřad městské části) v jehož územním obvodu byla zpráva napsána, tak i obecní úřad, v jehož územním obvodu je trvalé bydliště či sídlo osoby či orgánu, kterému byla taková zpráva PhDr. Aleny Uváčkové doručena. (jde o tzv. distanční delikt)

MC

⁹ rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích z 6. 12. 1995, sp. zn. 3 To 697/95